

CONTRIBUȚIA DIVERSELOR CURENTE ȘI ȘCOLI FOLCLORISTICE LA PRECIZAREA CONCEPTELOR DE FOLCLOR ȘI FOLCLORISTICĂ

DE

V. ADĂSCĂLIȚEI

La prima vedere, ideea de a insista în a doua jumătate a veacului al XX-lea asupra definirii folclorului pare nejustificată; se ivește numai deocamdată întrebarea dacă cercetările de până acum n-au fost destul de aprofundate încît o asemenea preocupare să nu se mai ceară reluată.

Desigur, aproape toți folcloriștii interesați de diverse aspecte teoretice ale acestei discipline, direct sau indirect, au enunțat și propus definiții care — cel mai adesea — cuprindeau destule puncte de vedere realiste, pe lângă unele puncte de vedere depășite uneori, chiar la vremea apariției lor. Faptul că sînt mai multe definiții date deja folclorului implică obligația de a găsi în ce măsură ele corespund cerințelor actualității. De altfel, reformularea unei definiții a folclorului și folcloristicii este necesară, mai ales pentru că este vorba de un obiect viu, de un obiect care se schimbă de la o epocă la alta. Încît, ordonării și ierarhizării tezelor existente deja în circulație trebuie să li se adauge constatări noi.

Privită din punctul de vedere al problematicii sale actuale, folcloristica marxist-leninistă a realizat o însemnată creștere, atacînd și rezolvînd chestiuni pe care vechea cercetare nici măcar nu le-a formulat. În privința noțiunilor de bază cu care se operează curent — oricît ar părea de curios însă lucrurile așa stau —, tocmai conceptul de *folclor* este cel a cărei utilizare se face încă în chip diferit de la un ins la altul, acordîndu-i-se fără temeii, nepermise variațiuni semantice. Împotriva acestui liberalism din terminologia folcloristicii trebuie intervenit insistenț, mai ales că, manifestîndu-se în legătură cu termenii principali, are consecințe reprobabile.

Drumul spre o definiție cit mai completă a folclorului obligă la o recapitulare a istoricului ideilor despre această categorie culturală. Așa se face că stabilirea curentelor și școlilor de însemnătate esențială în

dezvoltarea tezelor privind creația populară se cere realizată. Și aceasta, cu atât mai mult cu cât etapele respective n-au avut o existență gratuită ci au rezultat — cel mai adesea — din firești căutări metodologice, ca și din baze teoretice distincte, indiferent de suportul lor filozofic. Apelul la unele aspecte ale curentelor și școlilor din istoria folcloristicii nu poate și nu trebuie să fie nici epuizant și nici să angajeze cronologii stricte. În măsura în care discutarea elementelor trecutului ajută elucidarea problemelor prezentului, orice investigație de această natură prezintă justificare.

Istoricul apariției și dezvoltării folcloristicii, ca știință despre folclor, ca disciplină proprie, este totodată istoricul apariției și dezvoltării ideii generale de importanță capitală pentru folcloristică, ideii care încearcă să soluționeze chestiunea: ce este folclorul.

Unii cercetători au plecat și de la constatarea — exactă de altfel — că însuși istoricul terminologiei chemată să desemneze folclorul este ilustrativ în privința evoluției conceptului de folclor. Cu condiția de a nu cere analizei respective mai mult decît ne poate da, ea poate fi făcută.

Amintim faptul cunoscut în general, că William J. Thoms, în august 1846, în Anglia, a utilizat în scris, în revista „Atheneum”, familiarul cuvînt de mai tirziu: *folklore*, ce poate fi tălmăcit în „știință despre popor”¹. Un amănunt se impune însă atenției: termenul care să desemneze valorile spirituale create de masele populare a apărut mai întîi într-o țară în care dezvoltarea social-economică pe linia capitalismului ocupa primul loc din lume; ceea ce nu poate fi întimplător. Împotriva feudalismului, burghezia n-a putut nicăieri lupta singură. Ea s-a sprijinit pe energia revoluționară a maselor populare interesate vital în desfășurarea progresului, chiar dacă mai tirziu le va abandona și izola, înșela și trăda. Acolo unde a prins rădăcini capitalismul, s-au ivit de îndată manifestări de interes privind creația populară; au apărut termeni propuși s-o desemneze ca reprezentînd un aspect al capacității creatoare a poporului. Pentru că în Germania s-au propus la timpul potrivit termenii: *Volkskunst* (artă populară) și *Volkskunde* (știință despre popor); în Italia s-a vorbit tot mai mult despre o nouă știință: *demopsihologia* (privitoare la modul caracteristic de a gândi și a simți, al maselor populare) sau despre *demologie* (știință despre popor), *scienza demica* (altfel spus); în Spania s-a vorbit tot mai des despre *saber popular*; în Grecia despre *laografie*; în Franța — pe lângă utilizarea curentă a unora din termenii arătați deja — adăugîndu-se termenul de *mythographie*, ca știință despre reprezentările specific populare, vechi. Fără a fi acesta tot arsenalul de termeni propuși și parțial folosiți, aflăm că ei au o notă comună, aceea de a nu pierde din vedere faptul că este vorba de popor, de creația acestuia.

Dar creația poporului, așa cum ne dovedește desfășurarea istoriei, este multiplă, complexă, înfățișînd naturi variate. Ea poate aparține laturii spirituale ca și laturii materiale a vieții sociale. Întrebarea care se

¹ Gheorghe Vrabie, *Folclorul, Obiect-Principii-Metodă*, București, 1947.

ivește de îndată este dacă folclorul cuprinde totalitatea creațiilor poporului, indiferent de modul de materializare a acestora. Citind în structura termenilor invocați mai sus, aflăm sugestia care înclină spre acordarea unui conținut spiritual valorilor incluse în folclor, antrenându-ne să concepem folclorul ca pe o expresie a conștiinței artistice a maselor populare. Ideea se susține suplimentar prin constatarea că pentru denumirea creațiilor materiale ale poporului s-a constituit o disciplină aparte, etnografia. Așa se face că pentru conservarea valorilor culturii materiale populare sînt cunoscute nenumărate muzee etnografice, nu însă și muzee folclorice. În timp ce bunurile etnografice primesc cercetarea și studiul muzeistic, bunurile folclorice — în marea lor majoritate — nu pot fi supuse acestui tratament. Este aproape cu neputință să se organizeze un muzeu folcloric propriu-zis dar nu se poate concepe etnografia fără astfel de baze materiale. Desigur, arhivele de folclor reprezintă altceva întrucît rețin fragmente din existența unor creații și nu existența propriu-zisă a acestora. Un basm dintr-o fonogramă constituie poza realistă a unei anumite vârste prin care trece o creație spirituală populară. O unealtă păstorească reținută într-un muzeu etnografic a fost și va rămîne exemplar unic, singular materializat.

Diferența dintre folcloristică și etnografie stă deci în faptul că prima studiază creațiile spirituale populare, în timp ce a doua se ocupă de creațiile populare materiale.

Este adevărat că tradițiile din diversele curente și școli științifice, tradițiile din istoria culturală a diverselor popoare, au complicat mult lucrurile, iar în privința raporturilor dintre folcloristică și etnografie, au conturat orientarea după care etnografia s-ar ocupa în general de creația populară, materială și spirituală, iar folcloristicii i-ar rămîne numai domeniul culturii spirituale (Acest punct de vedere, neexprimat direct, stă și la baza filozofiei culturii populare în Uniunea Sovietică). După unele documente ale Reuniunii internaționale de folclor ținută la Arnheim în august 1955, ca și după unele documente ale Reuniunii internaționale a experților în aceste probleme, reuniune ținută la Amsterdam, în septembrie 1955, „aplicarea termenului *folclor* la toate manifestările culturale ale unui popor, comportă confuziile cele mai urite și mai supărătoare”. S-a propus acolo să se întrebuițeze restrîns termenul de *folclor*, pe plan internațional, „cu sensul de cultură spirituală”. Pentru denumirea totalității creațiilor populare (spirituale-folclorice deci — și materiale — etnografice deci —) s-a propus termenul de *etnologie*, ca știință generală despre creația populară².

Desigur, aceste căutări au rostul și importanța lor. Deocamdată observăm că nu există o discordanță de fond între pozițiile adoptate, terminologia fiind aceea care se cere precizată. Opinia noastră este de a accepta și sprijini ideea după care folcloristica este o ramură a etnografiei generale, deoarece în acest-mod sugerăm implicit inseparabila existență a bunurilor materiale cu cele spirituale.

² Du Congrès international de folklore... în „Arts et traditions populaires”, IV (1956), nr. 1, p. 59.

Am dezvoltat ceva mai larg chestiunea raporturilor dintre etnografie și folclorică, faptul fiindu-ne de mare utilitate. Trebuie realizată însă o incursiune sumară și asupra altor relații care s-au statornicit în timp, între folclorică și diverse ramuri ale științelor.

Se știe că interpretarea folclorului este o problemă care, în istoria gândirii europene, s-a pus la un timp nu prea depărtat de „descoperirea” lui. Pentru că atunci când numărul colecțiilor de creație populară a început să sporească, în mod firesc, întrebările care se iveau așteptându-și răspuns s-au înmulțit și ele. Astfel, cele dintii opinii asupra folclorului, privind fie vechimea, fie originea, fie sensul sau valoarea estetică a acestuia au reprezentat de fapt cele dintii teze ale folcloristicii.

Punctele de vedere exprimate pe marginea noului obiect de cercetare și studiu s-au caracterizat prin lipsa unui profil inițial bine determinat, ceea ce îngreuiază considerabil clasificarea și categorisirea lor.

Este interesant de menționat faptul că — înaintea realizării primelor colecții de folclor — pe plan european, cei dintii care — în trecut — s-au oprit asupra manifestărilor folclorice au fost teologii creștini. Dar aceștia au stăruit asupra creației populare nu pentru a o valorifica sau studia, ci pentru a o combate, deoarece venea în contradicție — prin substratul precreștin — cu cele propagate de biserică. Numeroase sinoade au discutat pe larg aceste fapte indicând cum trebuie combătută fiecare din „erezii”. Dezavuind creațiile folclorice ale popoarelor convertite, teologii le-au înregistrat adesea, aducând involuntar servicii folcloristicii care avea să se ivească mai târziu.

Unii folcloriști, printre care și italianul Giuseppe Cocchiara³, cuprind interesul manifestat la începutul epocii feudale, de biserică, pentru folclor, într-un curent intitulat „teologismul folcloric”. Cu condiția de a înțelege convenționalismul celui de al doilea termen — dată fiind epoca în legătură cu care este utilizat — denumirea poate fi folosită.

Și după aceea, pe lângă creația populară s-a trecut în tăcere. În feudalism, mai ales, aristocrația a disprețuit, în special în etapele mai înaintate ale acestei orînduirii, folclorul. Arnold Van Gennep observa că a te ocupa de cultura spirituală a maselor populare — potrivit prejudecăților care dominau societatea „înaltă” — părea o lipsă de finețe a spiritului⁴. Iată de ce feudalismul nu a putut promova interesul pentru folclor.

Cum am mai amintit, nu putem lăsa neobservat faptul că în țările primelor mișcări revoluționare burgheze, interesul pentru creația populară nu a întârziat să se manifeste. Nu întâmplător, Spania veacurilor XVI și XVII dă primele colecții de cîntece populare. Este epoca în care dezvoltarea capitalismului, care avea să fie mai târziu frînată acolo de feudalismul reacționar, cunoștea o deosebită înflorire (În 1511, Hernando del Castillo publica *Cancionero general*, pentru ca la 1700, Pedro Flores să tipărească *Romancero general*). Cit despre culegerile englezești *Anti-*

³ Giuseppe Cocchiara, *Storia del folklore in Europa*, Torino, 1945, p. 78.

⁴ Arnold Van Gennep, *Le Folklore*, Paris, 1924, p. 29.

quitates vulgares or *The Antiquities of the common people*, de la 1725 și *Reliques of Asocient English Poetry*, de la 1765, acestea sînt des citate și în general cunoscute.

Procesul apropierii de creația populară, mult favorizat de ideologia epocii luminilor, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, cunoaște o largă generalizare. Nume celebre ca cele ale lui Gottfried Herder, Brentano, Arnim, frații Grimm, Fauriel, Thierry, Quinet etc. rămîn în istoria cercetării culturii populare pentru colecțiile pe care le-au întocmit, ca și pentru unele comentarii pe care le-au întreprins pe marginea materialului cercetat.

Atunci cînd dezvoltarea social-economică face posibilă și utilă descoperirea și valorificarea folclorului, și în țările europene din Răsărit sînt puse bazele culegerilor de creație populară. (La polonezi, primele colecții apar în 1849 și se datoresc lui J. Lelevel și I. Bogoroff; la sîrbi în 1815 prin efortul lui Wuk Karagić; la ruși în 1804 prin Al. Musin-Pușchin care descopere și *Slovo o polku Igoreve* și prin Kirsa Danilov care publică *Vechi cîntece rusești*, în 1843 prin Bașchievici, în 1847 prin Tișchievici etc.; la unguri prin Vác (în 1803), Sarospatak (1826), Erdeley (în 1848), I. Kriza (în 1863); la finlandezi prin Elias Lönnrot care în 1828 și 1831 publică volumele *Rune și cîntece vechi și noi ale poporului finlandez*, iar în 1835 le reunește în epopeea de răsunset mondial *Kalevala*; la romîni, prin poetul național Vasile Alecsandri, în 1852 și 1853 etc.⁵).

Punînd apariția interesului pentru folclor în strînsă legătură cu apariția capitalismului, sîntem datori să descoperim caracterul limitat al apropierii de masele populare în perioada respectivă. Nu se poate ignora însă faptul — subliniază V. E. Gusev — „că în mod subiectiv” cercetătorii respectivi „au fost mînați de un sentiment sincer de dragoste față de popor și arta sa, precum și de dorința de a-și sluji patria”⁶.

Așa se face că spre sfîrșitul veacului al XIX-lea, folcloristica se formase deja, chiar dacă arăta ca o disciplină puțin unitară. Aprecierile contemporane epocii respective subliniază acest fapt. Într-un *Dictionnaire international des Folkloristes contemporaines*, publicat la Paris în 1894, sub direcția lui Henry Carnoy, se menționează: „De cîțiva ani, cercelările de folclor s-au dezvoltat în cele două lumi. Importante societăți s-au fondat... cu scopul de a aduna tradițiile păstrate în memoria poporului. Revistele închinete în mod special folclorului sînt în număr de peste treizeci. Pot fi evaluate la mai multe mii cercetătorii care urmăresc cu atenție drumul studiilor de folclor. Mai multe științe s-au asociat intim cu tradiționismul (n. n. citește: folcloristica); antropologia, filologia, etnografia, istoria comparată a religiilor, într-un cuvînt toate științele care au ca obiect studiul omului în evoluția sa”.

⁵ Ion Diaconu, *Folclor din Rimnicul-Sărat*. Vol. II. Focșani, 1934, p. 32. Am păstrat ortografierea numelor așa cum a fost făcută de autorul citat.

⁶ V. E. Gusev, *Probleme de estetică și folclor* în „Russkaia literatura”, 1958, nr. 4, p. 40—60.

Formarea noului domeniu de cercetare științifică, deși consecință directă a descoperirii și cunoașterii tot mai adâncite a creației populare, se realizează totuși într-un proces îndelungat și complex. Cum spuneam, o analiză a dezvoltării opiniilor despre folclor se poate solda cu determinarea celor mai de seamă curente și școli care au punctat drumul evoluției folcloristicii.

În mod convențional, ne propunem să înțelegem prin curente cele care au existat în folcloristică acele opinii sau teze largi, construite pe baza concepțiilor social-politice ale diverselor epoci, tributare sistemelor filozofice dominante. Curente din folcloristică, precizându-se prin concepții teoretice proprii privind interpretarea creației populare, nu pot fi limitate la perioade înguste de timp, deoarece în aceeași formă ori cu modificări neesențiale, ele pot fi întâlnite în timpuri și locuri deosebite. Școlile folcloristice se disting mai ales pe criterii metodologice. Propunându-și să găsească metode de cercetare cât mai adecvate, școlile respective plecau de obicei de la împrumutul metodelor utilizate de alte discipline mai vechi, cu domeniul cărora obiectul cercetat avea unele afinități. Conturându-se așadar, din puncte de vedere metodologice, mai multe școli folcloristice ce au putut avea același suport teoretic de interpretare a folclorului au putut să se înscrie în același curent folcloristic. Alteori, una și aceeași școală, din punct de vedere teoretic, se bazează pe teze aparținând unor curente deosebite. Au existat cazuri când unele școli au contribuit evident la consolidarea teoretică a unor curente folcloristice. De unde și dificila delimitare precisă a hotarelor dintre curente și școli.

Încă de la primele culegeri de folclor, tendința *romantică* de interpretare a creației populare a fost evidentă. Romantismul în folcloristică a generat teze și poziții care se reduc la ideea despre însemnata vechime a creației populare, concepută ca rod al întregului popor. Marea majoritate a romanticilor — indiferent de nuanța romantismului îmbrățișat — nu a sesizat caracterul de clasă al folclorului și nu a admis că acesta poate să apară și în condițiile actualității. Nici măcar romanticii revoluționari n-au izbutit să înțeleagă că folclorul este și altceva decât tradiție. Orientarea pe care o discutăm a avut însă și laturi pozitive: folosirea folclorului pentru demonstrarea și apărarea ființei naționale a popoarelor — mai ales a celor mici și subjugate multă vreme — argumentând cu acesta dreptul istoric de autodeterminare a națiunilor; căutarea în tradițiile pozitive a unor pilde pentru unitate și combativitate, recomandarea făcută artei și literaturii culte de a se sprijini pe solidele temelii populare ș.a. Dezvoltat mai ales în condițiile celui de al doilea sfert al veacului trecut, acest curent s-a revărsat și în alte epoci îmbrățișând forme înnoite.

Tradiționalismul în folcloristică (sau „tradiționismul”, cum îi spun unii, după termenul franțuzesc corespunzător) a apărut prin preluarea și îngroșarea unor din laturile romantismului și mai ales a aceleia puseiste, care susține că folclorul este numai de domeniul trecutului. O dată cu trecerea burgheziei de la faza premonopolistă la cea imperialis-

7

tă, ideologia acestei clase sociale s-a transformat fățiș într-o ideologie antipopulară. Intelectualitatea burgheziei nu mai putea camufla ușor antagonismele dintre exploatați și exploatați — atât de violent exprimate în creația populară mai nouă. Ea poate însă să nege „autenticitatea” folclorului mai nou, ceea ce și face. Așa se explică de ce acest curent lansează lamentații nesfârșite privind infecunditatea folclorică a epocii moderne, ceea ce este totuna cu nerecunoașterea caracterului perpetuu al capacității creatoare a maselor populare.

Iată de ce tradiționalismul îngustează teoretic baza de clasă a folclorului, înlocuind tot mai mult și mai des „poporul” cu masele populare, cu „clasele de jos” dar afirmând tot mai răspicat arhaismul creației populare căci — altfel — ar fi însemnat să recunoască masele capacități care le dădeau anumite drepturi sociale și politice. Pe la 1878, în Anglia a luat chiar ființă o „Societate engleză de tradițiuni populare”, urmată la 1886 de o alta în Franța și de altele în diverse state. Curentul tradiționalist este așa de puternic încât inspiră titulaturi semnificative unor mari reviste folclorice din Franța, Italia, Elveția, reviste care au continuat să apară tot primul sfert al veacului nostru. (Este vorba de: „Revue des Traditions populaires”, „Archives souisses de Folklore” și „Archivio delle tradizioni popolari italiane”).

Nici astăzi măcar nu se poate vorbi de o depășire totală a acestor poziții. În 1950, italianul Vito Fazio Allmayer susținea deschis tezele tradiționalismului⁷. Și aceasta deoarece tradiționalismul servește interesele ideologiei reacționare.

Tradiționalismul pregătește totdeauna terenul unor variate teze la fel de necorespunzătoare. Una din ele este cea despre esența exclusiv rurală a folclorului. Numai ce aparține satului, ca „unitate” socială veche, a putut da naștere artei populare.

Ruralismul a găsit teren favorabil în statele înapoiate din punct de vedere economic, la răscrucea dintre veacurile XIX și XX, mai ales în răsăritul Europei. Se înțelege că în forme mai atenuate a prins rădăcini și în statele înaintate din acest punct de vedere. El a fost însă întreprins artificial în statele „industriale” în care proletariatul era deosebit de numeros, tocmai pentru a putea fi ignorată creativitatea spirituală a acestei clase sociale. Indiferent de haina sa națională — narodnică, poporinistă ori altfel numită — acest curent are aceeași croială.

Ruralismul este însă o direcție retrogradă de interpretare a creației populare, negând clasei muncitoare și altor clase — în special micii burghezii apropiate de masele populare — dreptul și rolul creator, în domeniul manifestărilor sociale, politice, culturale. Totodată, adepții acestui curent sînt împotriva progresului social, propovăduind întoarcerea la patriarhalism, singura stare propice apariției folclorului — după ei. Una din publicațiile fasciste italiene, etnografico-folcloristică, orientată în acest sens, care se tipărea la Neapole în 1935, „Archivio per la raccol-

⁷ Vito Fazio Allmayer, *Sulla natura degli studi di folklore* în „Annali del Museo Pitrè, I (1950), Palermo, p. 21.

la e lo studio delle tradizioni popolari", susținea ca scop primordial al eforturilor sale — atitudine subliniată în „motto”-ul fiecărei număr — demonstrarea cu ajutorul folclorului a „măreției și frumuseții morale a lipsei de civilizație”. Așa se face că raportînd totul la trecut și țărănime, acest curent îmbrățișează formule iraționale, ilogice.

Tot ca un aspect ciudat al tradiționalismului excesiv s-a manifestat și teoria originii aristocratice a folclorului. Împrumutată din teoriile asupra vechilor religii și asupra originii literaturii cultice, după care „inițiații” care corespundeau în același timp șefilor colectivităților primitive au creat miturile, credințele și literatura popoarelor, această teză neagă pentru totdeauna posibilitatea creatoare a maselor, acordîndu-le doar facultatea de a accepta ceea ce clasele stăpînitoare au realizat pe plan cultural. Apogeul acestei orientări a fost atins în Germania prehil-leristă de Hans Naumann care emite formula: „Das Volk produziert nicht, es reproduziert”⁸. În esență, adepții teoriei originii aristocratice a folclorului văd răsturnat realitatea. Ei uită că arta populară a apărut și s-a dezvoltat încă din timpurile cele mai vechi, că exploataorii au apărut mai tirziu decît folclorul. Ideologic, această teorie reprezintă încercarea cinică a transpunerii mitului omnipotenței magnaților capitalului, pe toate planurile vieții sociale.

De o vîrstă apropiată cu aceea a romantismului, în folcloristică s-a mai manifestat și curentul *psihologicist*. Potrivit psihologismului, sursa de cunoaștere a gîndirii și fizionomiei morale a unui popor este folclorul. Se ignoră însă valoarea psihologică de clasă a culturii folclorice, accentuîndu-se pînă la exagerare asupra aspectului său documentar, „etic”. De aceea, în perioadele ultrareactionare, el alunecă spre naționalism, spre etnicism, devenind o sursă de întreținere a șovinismului. Psihologismul a avut în vedere inițial, o realitate obiectivă pe care — cu vremea — interpretînd-o subiectiv, a ajuns s-o ignore. Într-adevăr, este incontestabil specificul național al diferitelor popoare, nicăieri exprimat mai evident decît în folclor. Dar sublinierea particularităților naționale mijlocită de cunoașterea creației populare nu trebuie să atragă după sine tendința supraestimării acestora. A iubi propriu-ți specific național nu implică obligația de a urî și desconsidera specificul național al altor popoare, cum fac cel mai adesea naționaliștii și etniciștii.

Așa cum s-a putut observa, fiecare din aceste curente a exprimat puncte de vedere caracteristice gîndirii social-politice dominante din epocile respective. Absolutizarea unor trăsături specifice ale folclorului însușește aceste concepții izvorite pe temeiul filozofiei idealiste.

Dar dacă cele mai de seamă orientări teoretice din folcloristica pre-marxistă sînt — în mare — schițate în observațiile de pînă acum, ne interesează deopotrivă felul în care această disciplină, în lupta ei pentru a deveni independentă, s-a apropiat pe rînd (metodologic, mai ales) de unele științe înrudite. Cu acest prilej sperăm să putem insista asupra

⁸ Hans Naumann, *Grundzüge der deutschen Volkskunde*, 1922, p. 5.

principalelor școli din folcloristica premarxistă. Așa cum se va putea vedea mai bine ceva mai încolo, ele se pot grupa — după metodologia disciplinelor de care se apropie — în școli care fac împrumuturi din științele sociale și școli care fac împrumuturi din științele naturii. Vom vorbi mai întâi despre acele care se folosesc de metodologia științelor naturii.

Una din primele tendințe de manifestare în studiul folclorului este aceea care se caracterizează prin stabilirea unor strinse legături cu *antropologia*. După unii, Edward Tylor, în Anglia, la 1871, ar fi întemeiat școala antropologică, punându-i bazele în opera sa capitală, *Primitive culture*. Mai târziu, M. A. Lang a susținut aceleași idei, motivind că știința despre folclor (așa cum era el odinioară — și antropologia, pe atunci, se interesa doar de omul preistoric) este antropologia. De altfel, teza lui A. Lang a continuat să reziste parțial. Adepți ai antropologismului au activat în Anglia și între 1920 — 1930, fiind bine cunoscuți în această privință (Este vorba de Reinach și Marett). Cu vremea, antropologismul în folcloristică a depășit granițele Angliei⁹. Se poate spune că el a continuat să existe — fenomen întilnit și în legătură cu alte școli — chiar atunci când inițiatorii săi l-au renegat (Tylor a devenit mai târziu creatorul școlii evoluționiste în etnografie. La rîndul său, Van Gennep a îmbrățișat succesiv — și în unele perioade de viață, simultan — puncte de vedere biologiste, sociologice, filologice ș.a.m.d.). În 1932, în Italia, s-a desfășurat doar o conferință internațională de științe antropologice și etnologice, în timp ce în America latină apar și astăzi reviste de antropologie care se ocupă și de folclor¹⁰. Astăzi, la Chicago își are sediul activă societate științifică intitulată: „Current Anthropology”, în programul căreia studiile folcloristice — sui generis — ocupă un loc însemnat și (în 1964), la Moscova, s-a ținut o conferință de antropologie, etnografie și folcloristică. Din păcate, și la noi — lucru greu de explicat, dat fiind anacronismul pe care îl demonstrează — a luat ființă un Comitet național de antropologie și etnografie în care există și reprezentanți ai folcloristicii. Se pare însă că înțelegerea lipsei de legătură dintre două discipline, din care una aparține științelor naturii iar alta aparține științelor sociale, nu va mai întârzia mult.

Mergînd pe o linie apropiată, alți cercetători au considerat că disciplina care ne preocupă ar fi asemănătoare științelor *biologice*, ar reprezenta „biologia spiritualității”, apropiind-o evident de științele naturii (Este vorba de Bastan, Ratzel, Schurtz¹¹). Aceasta s-a petrecut în epoca în care darvinismul influența adînc întreaga gîndire științifică. În minele cercurilor reacționare de mai târziu, metoda biologică de cercetare în etnografie a devenit o armă a politicii lor șovine, netezind calea rasismului¹². Mecanicismul la care s-a ajuns prin aplicarea legilor științe-

⁹ R. Vuia, *Etnografie, etnologie, folclor*, Cluj, 1930, p. 17.

¹⁰ Notizie în „Il folklore italiano”, VIII (1933), p. 103.

¹¹ R. Vuia, *op. cit.*

¹² I. Vlăduțiu, *Orientarea ideologică a cercetărilor etnografice în „Lupta de clasă”*, 1960, n. 2, p. 49.

lor naturii la studiul societăţii a discreditat hotărît această şcoală. Este de menţionat faptul că între curentul psihologistic şi şcoala biologică s-au făcut active schimburi de puncte de sprijin.

Mulţimea de materiale culese, cu sau fără metodă, a scos la iveală posibilitatea comparării unor variante, a urmăririi răspîndirii unor motive, a stabilirii unor legi de circulaţie a folclorului. Aceasta nu s-a petrecut însă în afara sugestiilor primite din acelaşi domeniu al ştiinţelor naturii, mult preocupat tocmai de sistematică, de clasificare. Consecinţa pentru folcloristică a fost apariţia unei şcoli de esenţă comparatistă, şcoala *geografică*. Întemeiată de cercetătorii finlandezi (promotorii săi fiind Iulius Krohn — la 1884 —, apoi Anti Aarne), şcoala geografică susţinea că „numai prin clasificarea cronologică şi topografică”¹³ poate fi distinsă forma iniţială a creaţiei cercetate, pot fi înţelese schimbările intervenite în decursul timpului. Metodologic, prin implicita admitere a evoluţiei folclorului, şcoala geografică în folcloristică aduce un real avans în rezolvarea unor însemnate probleme. Din nefericire, adepţii şcolii geografice au exagerat operaţiile de catalogare a creaţiilor folclorice, transformându-le într-un scop în sine şi au estompat ţinta reală, aceea de a explica folclorul.

În afara şcolilor care au apropiat folcloristica de ştiinţele naturii, determinînd utilizarea în acest domeniu a unor metode de lucru fără prea multe contingente cu obiectul cercetat, s-au mai manifestat şi alte şcoli care au avut ca trăsătură comună faptul că se bazează pe metodologia unor ramuri ale ştiinţelor sociale. De aceea, — în general — ele au avut un caracter mai puţin fantezist.

Nu găsim necesar să mai revenim asupra şcolilor etnografice din folcloristică întrucît această problemă a fost discutată mai înainte.

De numeroşi adepţi s-a bucurt şcoala *istorică*, izvorîtă pe terenul teoriilor romantice. Potrivit acesteia, de vreme ce folclorul este de domeniul trecutului, el constituie totodată şi un veritabil document în legătură cu aceasta. În 1908, englezul Gomme a scris studiul *Folk—Lore as an Historical Science* (Folclorul ca ştiinţă istorică), fundamentînd enunţuri elaborate cu peste 50 de ani înainte, de Quinet, Michelet etc. Reducînd adesea întreaga valoare a creaţiei populare la aspectul documentar istoric, această şcoală greşeşte absolutizînd una din laturile folclorului. Se ajunge — în cadrul său — la exagerări şi false „reconstituiri” care compromit uneori integral orientarea, solicitîndu-se creaţiei populare mai mult decît poate da, din punct de vedere istoric.

De la şcoala istorică la şcoala *arheologică* n-a trebuit decît un singur pas. Tradiţionalismul a favorizat, de fapt, ivirea noii şcoli care admitea că folclorul cuprinde numai istorie veche. Albert Marinus, într-o conferinţă ținută la Bruxelles¹⁴, arăta că arheologismul în folcloristică

¹³ Sevilla Baer-Tomoşoiu, *Despre metoda folklorică a şcolii finlandeze în „Cercetări folklorice”, I (1947), p. 4.*

¹⁴ Albert Marinus, *Un programme international d'Etude des Arts populaires*, Bruxelles, f. a.

s-a bucurat de aderențe internaționale în deceniile II și IV ale veacului al XX-lea. Integral metafizică, metodologia acestei orientări ignora fenomenele noi, contemporane.

În primele trei decenii ale secolului nostru, dezvoltarea filozofiei burgheze în direcția pozitivismului a evidențiat necesitatea studierii produselor folclorice în funcție de mediul social care le-a generat și care le păstrează. Parțial a fost înțeles rostul determinismului social. Caracterul de clasă al produselor folclorice a fost însă eliminat cu grijă din discuție. În schimbul acestuia s-a pus pe prim plan existența unor „grupuri sociale” folclorice care ar fi constituite după criteriile geografice, de vîrstă etc.

Rezultînd de pe urma aplicării unor metode comune mai ales sociologiei, aceste cercetări apropie folcloristica de sociologia burgheză. Școala *sociologică* a apărut ca o reacție față de orientările naturaliste, filologizante și arheologice, fiind cunoscută în apusul Europei și sub numele de „neofolclorism”, fundamentarea ei realizîndu-se în 1927, prin Albert Marinus¹⁵. În deceniul următor, A. Varagnac și Arnold Van Gennepe, în Franța, ca și unii etnografi germani, au mers în aceeași direcție. Deși se formează în lupta împotriva celor ce apropiiau folcloristica de științele naturii, această școală păstrează încă distinctive semne biologiste, aplicînd greșit legi ale naturii la studiul manifestărilor spirituale, chiar dacă dă acestora un înveliș evoluționist¹⁶.

Într-un anumit sens, școala sociologică a fost parțial prefigurată de mai vechea școală *economistă*, bazată pe primele forme ale pozitivismului și promovată pe la 1894 de Alois Riegl, care declara că așa cum în cadrul economiei naturale, producătorii obțin bunuri materiale în propria lor gospodărie, și bunurile spirituale izvorăsc din același loc și că „arta populară apare și dispăre cu economia casnică”.

Tot în ultimul deceniu al veacului trecut mai trebuie menționată tendința conturării unei școli de răsărit larg, care își propunea să raporteze originea folclorului și esența acestuia la istoria și conținutul religiilor. Aceste tendințe neștiințifice din momentul în care exagerau rolul unor elemente din creația populară, așa cum a existat ea în etapele timpurii, au fost — în general — depășite.

De oarecare însemnătate suplimentară, deși mai puțin conturată decît alte școli, a fost tendința de a cerceta folclorul ca pe o ramură a artelor, în cadrul istoriei *artelor*. Deși, principial, această apropiere se motiva mai mult decît altele, dată fiind complexitatea problemelor pe care le pune, a rămas — cel mai adesea — în stadiul unor încercări accidentale. Trebuie însă reținut faptul că, pe această bază, s-a atras atenția asupra sincretismului creației populare, asupra multiplelor sale forme de concretizare: literară, muzicală, coregrafică, plastică. Așa se face că, prin forța împrejurărilor, istoria oricăreia dintre arte n-a putut ignora, cel puțin în capitolul de început, raportarea obligatorie la reali-

¹⁵ Albert Marinus, *Le neo-folklorisme*, Louvain, 1931, p. 231.

¹⁶ Albert Marinus, *Folklore, histoire et folklore sociologique* în „L'Annuaire 1930 de la Société Luxembourgeoise d'Etudes Linguistiques et Dialectologiques”, p. 99.

tățile tradiționale, populare. Toate încercările respective, mult mai apropiate de folcloristică decât altele, au rămas totuși insuficient dezvoltate, deși importanța lor depășește cu mult însemnătatea studiilor efectuate în cadrul altor școli folcloristice. Metodologic, cei care au sludiat folclorul în cadrul istoriei artelor au împrumutat criteriile din estetica generală și s-au bazat — mai ales — pe criteriile particulare ale diverselor capitole ale acestora: artelor plastice, muzicii, coregrafiei, literaturii.

Din păcate, această școală nu a realizat și suficiente studii de orientare teoretică, susținându-se inconsistent din acest punct de vedere. După opinia noastră, în activitatea acestora trebuie căutate stăruitor unele puncte de reper pentru activitatea de cercetare din timpul nostru.

Mai mult decât oricare dintre științe, folcloristica a stat aproape trei sferturi de veac în vecinătatea disciplinelor *filologice*. Materializându-se adesea prin cuvînt, apera artistică populară l-a interesat și pe lingvistul care a crezut mult timp că poate și trebuie să-și anexeze folcloristica. Reviste de mare însemnătate au purtat subtitlul: „de dialectologie și folclor”, iar cele mai multe periodice folcloristice au deschis paginile lor pentru așa-zisele rubrici de „vorbă adînci”, „cuvînte din popor”, „vocabular regional” etc. Pe plan mondial, calea a fost indicată de savanți ca: Gaston Paris, Hoffmann Krayer, Gustav Weigand ș.a. Unii folcloriști cu renume, ca: Paul Sébillot, H. Krayer, au considerat că obiectul disciplinei folcloristice îl constituie și „modul de a vorbi al maselor populare”. Metodologia culegerii folclorului a stat în această perioadă sub tutela directă a metodologiei lingvisticii, ceea ce a reprezentat un fapt pozitiv, obligînd la transcrierea exactă a textelor de folclor. Folcloristica a scăpat cu greu de sub tutela dialectologiei și, chiar atunci cînd a reușit nu și-a putut asigura o separare hotărîtă, de filologie. Pentru că a urmat o perioadă în care folcloristica a stat sub înrîurirea directă a esteticii literare — mai ales. De altfel, în bună măsură, această realitate continuă să fie caracteristică și unei părți din folcloristica actuală, în conturarea căreia un rol important îl mai joacă încă școlile filologice.

Dacă, pe plan universal, conturul general al ideilor premarxiste despre folclor poate căpăta schița pe care — desigur, destul de sumar — am întocmit-o aici, și în cadrul culturii românești aceste orientări au avut răsunetul lor. În cîteva paragrafe vom încerca să schițăm această stare de fapt.

Primele orientări românești față de folclor se înscriu în atmosfera specifică perioadei pașoptiste. De aici începînd, întîlnim cele dintîi opinii despre creația populară națională. Romantismul s-a manifestat din plin în această epocă, în cele mai diverse forme ale sale. Alecsandri, Bălcescu, Russo, toți aceștia, îmbrățișează tezele epocii respective fiind uniți prin faptul că văd în folclor putința de a reimprospăta ființa națională românească. De altfel, atît de înrădăcinate au devenit părerile lor, încît cu un veac mai tîrziu surprinde frecvența cu care — parțial modificate — stăruie încă în cele mai multe din încercările folcloristice. Nici Odobescu

și nici Hasdeu, care se leagă mai mult de activitatea culturală din a doua jumătate a veacului trecut, nu pot fi separați de esența ideilor folcloristice pașoptiste.

În chip firesc, romantismul a dus și în istoria folcloristicii românești la o bogată ramificație a tradiționalismului pe care G. Dem. Teodorescu, la 1885, îl elogiază destul de angajat și explicit, în concepția din monumentală colecție *Poezii populare ale Românilor*. În deceniile următoare, tradiționalismul naște ruralismul folcloristic românesc, deosebit de ramificat și tenace. Propagat inițial de „Sezătoarea” (revista care condusă de Artur Gorovei își începe activitatea în 1892, la Fălticeni), este curînd îmbrățișat de mica intelectualitate sătească, stăruind în paginile publicațiilor de folclor care au apărut între 1900 și 1940, cum ar fi: „Ion Creangă”, „Doina”, „Tudor Pamfile”, „Ghilușul”, „Suflet oltenesc”, „Comoara satelor”, „Scinteia” ș.a.

Pe fondul acestor curente, prin folosirea fragmentară a unora din ideile de bază, și-a făcut — paralel — loc concepția asupra originii aristocratice a folclorului (a epicii versificate, mai ales, susținută de jurnalistul Al. Lambrior și, mai târziu, de eclecticul — în folcloristică — N. Iorga.

De un interes accentual s-a bucurat și orientarea psihologicistă care n-a rămas fără implicații diferențiate ca intensitate, în diversele epoci de dezvoltare social-economică. Întîlnite mai întîi în opera lui C. Bolliac, într-o măsură atent determinată, mai târziu ideile psihologiciste, la B. P. Hasdeu — de pildă — vor duce spre fundarea unei reviste de demopsihologie (este vorba de „Columna lui Traian”), iar la Ovid Densusianu — în prima parte a activității sale — spre poziții larg susținute și documentate. Veacul al XX-lea însă, mai ales epoca interbelică, excelează prin suprasolicitarea elementului etnic și a celui mistic. Prefigurată firav de semănătorism, poziția aceasta, îmbrățișată ulterior de gîndirism, va provoca apariția unor încercări folcloristice aberante. Este epoca în care se vorbește despre o „viziune” particular-românească a lumii, în care aceasta este determinată în baza patologicului din spiritualitatea românească folclorică.

Tributare inegal acestor curente de orientare, școlile profilate în cercetarea folcloristică românească dovedesc relativ rapidă receptivitate față de încercările similare europene. Fără a lipsi cu totul, punctele de vedere metodologice care apropiu folcloristica de științele naturii, punctează evoluția ideilor despre creația populară, mai mult ca niște momente de extremă curiozitate. Trebuie amintite în acest sens, tendințele etnografului R. Vuia, de a se raporta adesea la tezele biologiste. Mai bine conturată, școala geografică n-a fost lipsită de reprezentanții și susținătorii săi, deoarece ei îi corespund eforturile unor cercetători de a face folclor comparat. Este vorba, mai întîi de Lazăr Șăineanu, și — mult mai târziu — de D. Caracostea, Tache Papahagi ș.a.

Din păcate, cercetarea raporturilor reale dintre etnografie și folcloristică rămîne o problemă puțin atacată, opiniile lui G. Vilsan — ca și, în general, cele ale clujenilor — și încercările lui I. Diaconu, reprezentînd un început care rămîne vag. Marele merit în această privință

revine culegătorilor binecunoscuți, ca Simion Florea Marian, Tudor Pamfile, C. Rădulescu-Codin ș. a. care, intuitiv, au găsit calea spre considerarea atentă a relațiilor folcloristico-etnografice.

Școlile apropiate metodologic de disciplinele istorice au ocupat însă un loc însemnat. O astfel de natură a avut școala lui Alecsandri care — în chip neașteptat — schițează bine conturata orientare latinistă din folcloristică (e drept, cu dorite implicații în opiniile culturale internaționale și în cele politice), tirzie în raport cu epoca Școlii ardelenne. Se va ajunge chiar, la sfârșitul veacului XIX, la o școală arheologică în folcloristică, pe care N. Densușianu, în „Dacia preistorică”, o dăltuiește stăruitor. Din păcate, școlile istorice poartă o pecete comună compromițătoare, a falsului sau — în cazul cel mai fericit — a exagerării.

Mențiuni deosebite solicită școlile filologice din folcloristica românească. Incepînd prin apropierea de dialectologie apărută de Ovid Densușianu, I. A. Candrea, Emil Petrovici, Sextil Pușcariu — preocupare concretizată mai ales în primele trei decenii ale veacului al XX-lea — o dată cu deceniul IV se remarcă o mai susținută apropiere de domeniul științei literaturii, promovată de D. Caracostea, G. Călinescu ș.a. Urmarea directă a acestei situații a fost crearea în cadrul diverselor centre de cercetare ale Academiei Române, a unor secții de limbă și folclor sau de istorie literară și folclor, a căror existență poate fi remarcată și astăzi (cea dintîi la Cluj, cea de a doua la București); sau mixte (ca la Iași — „de lingvistică, istorie literară și folclor”).

În deceniul III se mai remarcă și tendința de a cerceta problemele creației populare în strînsă legătură cu cele ale artei populare în general, G. Oprescu fiind susținătorul inițial al direcției respective. În deceniul IV, sintetizînd experiența străină și românească în această direcție, apare lucrarea *Conceptul de artă populară*, în care Al. Dîma susține cercetarea folclorică în complexitatea sa.

Nu pot fi încheiate mențiunile despre școlile folcloristice românești fără a aminti de școala sociologică a lui Dimitrie Gusti. Concepțiile acesteia stau departe de înțelegerea corespunzătoare a conținutului de clasă al societății, de analiza — din acest punct de vedere — a mediilor folclorice dar, raportate la concepțiile altor școli, au meritul de a atrage atenția asupra folosirii unor metode cu totul noi.

Desigur, acestea sînt doar unele din pozițiile existente în legătură cu cercetarea folclorului pe plan românesc.

Altfel pe plan mondial, cit și pe plan național, răspîndirea ideilor marxismului a influențat corespunzător și domeniul nostru de activitate. Folcloristica, în aceste condiții de orientare ideologică nouă, a avut de realizat progrese deosebite.

Este de remarcat că orientarea generală marxist-leninistă în folcloristică devine reală acolo unde victoria revoluției socialiste a creat condiții corespunzătoare. Despre o folcloristică marxist-leninistă poate fi vorba în Uniunea Sovietică și în țările de democrație populară, unele încercări similare făcîndu-se simțite și în orientarea cercetării din alte țări, ca urmare a progresului firesc al gândirii.

Unii folcloriști sovietici ca Bogatîrev, I. M. Socolov, V. I. Cicerov, au subliniat contribuțiile aduse în mod direct de clasicii marxism-leninismului în legătură cu interpretarea unor elemente ale folclorului. Este firesc ca principalii apărători ai intereselor oamenilor muncii să fi făcut unele însemnări despre operele folclorice. Dar ceea ce datorează folcloristica acestor gânditori, filozofiei marxist-leniniste, întrece cu mult cadrul unor sumare adnotări.

Schimbările determinate de marxism-leninism în cadrul folcloristicii sînt atît de importante încît afectează o varietate întreagă de probleme; pentru că nu este vorba numai de o nouă interpretare pe care o primește creația populară, ci chiar de o delimitare și deci definire a obiectului folcloristicii, a folclorului. Așa cum s-a putut vedea din expunerea asupra numeroaselor curente și școli din folcloristica prēmărxistă, acestea au realizat cel mai adesea o imagine confuză și deformată a creației populare. Ignorînd esența dialectică a folclorului, tezele emise de folcloristica idealistă au făcut să se înțeleagă prin folclor manifestările spirituale ale maselor populare, care țin mai ales de domeniul trecutului. Obiectul folcloristicii era limitat deci în mod arbitrar. Marxism-leninismul a arătat însă că nu poate fi vorba de folclor ca despre un element al trecutului (sau numai al trecutului), că esența sa dialectică necesită totdeauna abordarea și a aspectelor sale contemporane. Din nenumăratele referiri pe care Lenin le-a lăsat cu privire la felul cum va arăta cultura maselor populare în socialism și comunism, problemele dezvoltării ulterioare a creației populare pot fi discutate în mod deosebit. La înțelegerea conținutului noțiunii de *folclor*, leninismul a mai adus un element de o deosebită importanță. În locul afirmației vagi că acesta ar fi o creație a poporului, el a adus indicația sigură și hotărîtă că folclorul reprezintă cultura maselor populare. Dezvoltînd teza cu privire la existența, în cadrul orînduirilor sociale bazate pe clase antagonice, a două culturi opuse, V. I. Lenin a precizat implicit caracterul de clasă general-progresist al folclorului, al culturii populare.

Folcloristica actuală nu poate trece indiferentă pe lingă concepțiile exprimate deja în legătură cu creația populară. „Ceea ce importă este de a ști *cui folosesc* aceste concepții, aceste propuneri”¹⁷. Lenin a subliniat că „marxismul... și-a însușit și a prelucrat tot ceea ce a fost mai de preț în dezvoltarea de mai bine de două mii de ani a gândirii și a culturii umane”¹⁸. Așadar, ceea ce aparține vechii cercetări și este valoros trebuie preluat și dezvoltat creator. Într-o *Schiță de rezoluție cu privire la cultura proletară*, datată 8 octombrie 1920, Lenin nota: „Nu născocirea unei noi culturi proletare, ci dezvoltarea celor mai bune modele, tradiții, rezultate ale culturii existente, din punctul de vedere al concepției marxiste despre lume și al condițiilor de viață și de luptă a proletariatului în epoca dictaturii sale”¹⁹.

¹⁷ V. I. Lenin, *Despre cultură și artă*, Buc., EPLP, 1957, p. 157.

¹⁸ *Idem*, p. 325.

¹⁹ *Ibidem*.

Cercetătorii orientați prin prisma filozofiei marxist-leniniste au izbutit să găsească totdeauna substratul de clasă al concepțiilor despre creația populară, exprimate pînă în prezent.

Folcloristica veche a determinat caracterele specifice ale creației populare. Printre acestea se numără caracterul colectiv, oralitatea, anonimul, aspectul tradițional (care însă nici într-un caz nu poate fi separat de cel inovator, cum s-a făcut adesea) etc. Dar adîncirea acestor atribute ale creației folclorice, de pe o platformă care ignorează esența dialectică a obiectului însuși, este incompletă și dăunătoare. Leninsmul a combătut totdeauna ideea imuabilului, a staticului. Folclorul evoluind o dată cu societatea care îi dă naștere, transformîndu-se va aduce cu sine și transformarea atributelor care îl însoțesc. Folcloristica marxist-leninistă studiază, de aceea, trăsăturile specifice creației populare, accentuînd asupra caracterului lor istoric.

Deosebit de importante sînt pentru folcloristică precizările aduse de filozofia materialist-dialectică, în ceea ce privește unitatea dintre singular și general, în privința elucidării problemelor actului, creației folclorice. Folcloristica veche înclina să acorde înțîietate cînd individului, cînd colectivului. Noile studii au subliniat însă că un bun artistic folcloric este rezultatul sintezei dintre *ins* și societate. Individul crează, numai colectivitatea folclorizează în raport cu oglindirea veridică în opera respectivă a idealurilor social-artistice populare. Cîm mai spuneam, sînt apreciate corespunzător creațiile contemporane și nu sînt regretate nici o clipă acele părți ale folclorului, care dispar pe măsura evoluției conștiinței sociale.

Cît privește posibilitatea distingerii unor curente și școli în folcloristica marxistă, se poate aprecia că ea există și că va fi mai pronunțată pe măsura dezvoltării corespunzătoare a studiilor de specialitate. Am face aprecierea că, în aceste condiții noi, este posibilă mai ales manifestarea unor școli de cercetare.

Așa cum s-a putut vedea, aproape toate curentele și școlile din folcloristică și-au pus cu privire la folclor următoarele întrebări: ce este folclorul, cine și cînd l-a creat.

Ca răspuns la cea dintîi întrebare care urmărește să limpezească chestiunea ce este folclorul, pe baza investigațiilor pe care le-am făcut se poate schița deci următoarea definiție: Folclorul este totalitatea manifestărilor spirituale ale maselor populare, manifestări concretizate în creații artistice și forme de cugetare. Creațiile artistice, după modalitatea de realizare, se grupează în: literare, muzicale, dramatice, coregrafice și plastice. Formele de cugetare, după epoca apariției lor, se exprimă prin credințele, superstițiile, obiceiurile (ca forme ale eticii) și unele din operele literare care au un caracter direct dominat de această trăsătură.

Încă din primele momente de existență a folcloristicii, chestiunea cine a creat folclorul a interesat suficient de mult ca să se propună și unele soluții de rezolvare. Pînă nu de mult — și uneori din păcate, astăzi chiar — folclorul a fost pus în general pe seama *poporului*. Se știe

că sociologia veche dădea noțiunii de popor un înțeles larg, determinat mai ales pe criterii etnice și naționale, or, în acest sens, în cazul nostru, termenul se dovedește a fi inutilizabil.

Crează oare, totdeauna, întregul popor, opere folclorice? Răspunsul unic care se poate da este *nu*. Pentru că, istoria culturii de pretutindeni evidențiază faptul că în societatea bazată pe clase antagonice, clasele exploatoare au o cultură proprie, opusă masei populare, opusă culturii acestora. Lipsite de posibilitatea unei activități exclusiv creatoare de bunuri spirituale, masele populare își construiesc singure o cultură care tocmai datorită acestui fapt are avantajul de a fi totdeauna pozitivă și realistă, militantă, progresistă (cu toate inevitabilele sale limite). Fără îndoială că în timp, raporturile osmotice dintre cele două culturi vizează tocmai acele elemente care în esența lor au unele trăsături comune, dar nu despre aceasta este cazul să vorbim pe larg acum. Avem de reținut doar ideea că masele populare și nu poporul — privit în ansamblul său — crează folclor; de unde și caracterul de clasă al acestuia.

Cît despre întrebarea care privește timpul în care poate fi plasată crearea folclorului, așa cum s-a putut vedea, unele răspunsuri date de folcloristica veche înclinau să identifice epoca de formare a creației populare cu epocile mai vechi din istoria societății. Se susținea astfel teza că folclorul aparține nemijlocit trecutului, că nu are elemente comune cu prezentul. Or, această poziție poate fi combătută prin simpla referire la colecțiile apărute în zilele noastre și alcătuite din materiale culese în zilele noastre.

Cumulînd acum răspunsurile la întrebările care au însoțit stăruitor cercetarea chestiunii definirii folclorului: ce este acesta, cine l-a creat și cînd, așa cum au apărut ele din toate încercările amintite, putem propune următoarea definiție a creației populare generale: totalitatea manifestărilor spirituale (artistice: literare, muzicale, dramatice, coregrafice, plastice și formelor de cugetare: credințe, superstiții, obiceiuri) realizate de masele populare de-a lungul istoriei.

Cu studiul folclorului general se ocupă știința numită folcloristică.

LA CONTRIBUTION DES DIVERS COURANTS ET ECOLES DE FOLKLORE DANS LA FIXATION DES CONCEPTS DE FOLKLORE ET DE FOLKLORISTIQUE

RÉSUMÉ

L'auteur passe en revue brièvement les principaux courants (romantique, traditionaliste, ruraliste, psychologiciste) et les écoles les plus importantes (anthropologique, biologiste, géographique, ethnographique, historique, philologique, sociologique, etc.) qui se sont créés dans

l'histoire de la science mondiale et roumaine du folklore. Il montre ensuite dans quelle mesure ces courants et ces écoles ont contribué à donner les réponses nécessaires pour établir la définition scientifique moderne des notions de *folklore* et de *science du folklore* („folkloristique“).

On propose en conclusion la définition du folklore général qui représente: „la totalité des manifestations spirituelles (artistiques: littéraires, musicales, dramatiques, chorégraphiques, plastiques, et des formes de pensée: croyances, superstitions, coutumes) réalisées par les masses populaires le long de l'histoire“.